

Eindelijk vertrokken?

Belevingsonderzoek bij jongeren die de bijzondere jeugdbijstand verlaten

Sharon Van Audenhove

t. +32 9 264 84 23

f. +32 9 264 69 71

Sharon.VanAudenhove@UGent.be

Overzicht

HEADER

Inleiding

Overgang naar volwassenheid

Belevingsonderzoek

Methode

Follow-up

Diepte-interviews

Bevindingen

Positief toekomstperspectief

Na de uitstroom: drie typologieën

Conclusie

Aanbevelingen beleid en praktijk

[research](#)[publications](#)[consultancy](#)[conferences](#)www.ircp.org

Inleiding: Overgang naar volwassenheid

footer

De overgang naar volwassenheid = keuzevrijheid

- Kwetsbare periode ~ maatschappelijk kwetsbare jongvolwassenen
- “Emerging adulthood” (Arnett, 2000)
- Verhoogd risico op sociale uitsluiting op verschillende levensdomeinen:
  - Onderwijs/werk
  - Huisvesting
  - Vrije tijd
  - Politie en justitie
  - (Sociale) relaties
  - Gezondheid (lichamelijk, psychisch, druggebruik)
  - Algemeen welbevinden

research

publications

consultancy

conferences

Institute for
International Research on Criminal Policy
Ghent University

www.ircp.org

Sharon Van Audenhove
+32 9 264 84 23
Sharon.VanAudenhove@UGent.be

Inleiding: Belevingsonderzoek

footer

- Stempel 'maatschappelijke kwetsbaarheid' voorbarig?
- Het bestaande onderzoek naar transitie bij jeugdzorgverlaters is voornamelijk:
  - Gefragmenteerd
  - Kwantitatief
- Kwalitatief en follow-up onderzoek = zeldzame combinatie
  - De 'stem' van de jongeren is belangrijk
  - Bijdrage aan de wetenschap, voor het beleid en de praktijk

research

publications

consultancy

conferences

Institute for
International Research on Criminal Policy
Ghent University

www.ircp.org

Sharon Van Audenhove
+32 9 264 84 23

Sharon.VanAudenhove@UGent.be

Inleiding: Onderzoeksdoelstelling

footer

Algemene doelstelling

(in)zicht krijgen in de beleving, ervaring en noden van +17-jarige jongeren die zich in de overgangperiode bevinden tussen het verlaten van de BJB en het opbouwen van een zelfstandig leven

Belangrijkste onderzoeksvragen

- 1) Hoe kijken de jongeren, net vóór de uitstroom, naar de toekomst? Plannen & verwachtingen? Mogelijkheden & moeilijkheden? Overgang BJB - zelfstandig(er) leven (beter) ondersteunen?
- 2) *18 maanden later:* ervaringen & belevingen van de jongeren? Successen & moeilijkheden? Plannen en verwachtingen? Overgang BJB - zelfstandig(er) leven (beter) ondersteunen?

research

publications

consultancy

conferences

Institute for
International Research on Criminal Policy
Ghent University

www.ircp.org

Sharon Van Audenhove
+32 9 264 84 23

Sharon.VanAudenhove@UGent.be

Methode

footer

Follow-up onderzoek, met twee fasen:

- Eerste fase: vóór de uitstroom uit de BJB (n=71)
=> Peilen naar het toekomstperspectief
- Tweede fase (FU): minstens 18 maanden na de eerste fase (n=58)
=> Peilen naar de transitieperiode

Steekproeftrekking (eerste fase)

	Aantal voorzieningen (N= 28)	Aantal jongeren (N= 71)
Begeleidingstehuizen	15	
• Leefgroep		7
• TrainingsCentra voor Kamerbewoning (TCK)		11
• Begeleid Zelfstandig Wonen (BZW)		9
Begeleidingstehuizen cat. 1bis	1	2
Gezinstehuis	1	1
Onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum (OOOC)	3	4
Thuisbegeleidingsdiensten	2	4
Diensten voor BZW	2	6
Diensten voor pleegzorg	3	6
Gemeenschapsinstellingen	1	19

Bevindingen: vóór de uitstroom (n=71)

footer

Een vooruitblik naar de uitstroom: verlies primeert

1) Verlies van controle over de nakende uitstroom

Natuurlijk proces ~ verschillende emoties:

- Vreugde (n=15): *“Nog 62 dagen te gaan, en dan eindelijk vrijheid.”*
- Angst (n=10): *“Ik wou dat ik hier [leefgroep] eeuwig kon blijven.”*
- Ambivalentie (n=46): *“Ik voel me klaar om alleen te wonen. ‘k Kijk ernaar uit, maar ik heb ook schrik.”*

2) Verlies (scheiding) van siblings, vrienden, begeleider en/of pleegouders

“Het afscheid hier zal zwaar zijn, want ik laat mijn zus achter, en mijn beste vriend.”

MAAR OOK....

Voorzichtig optimisme: de kans om met een schone lei te beginnen.

“De dag dat ik de bijzondere jeugdzorg mag verlaten, zie ik als een kans om mij te bewijzen. Ik wil trots zijn op mezelf en ik wil ook dat mijn omgeving fier kan zijn.”

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

Institute for
International Research on Criminal Policy
Ghent University

Sharon Van Audenhove
+32 9 264 84 23
Sharon.VanAudenhove@UGent.be

Toekomstverwachtingen:

Twee derde: positief toekomstperspectief

- Positief, geen moeilijkheden (n=18):
“Ik zie de toekomst positief in. Ik verwacht geen moeilijkheden, want ik heb bijna mijn diploma in handen, en daarmee zal ik snel werk vinden.”
- Positief, maar wel hindernissen, evenwel van voorbijgaande aard (n=30): *“Ik denk dat het moeilijk zal zijn om werk te vinden. Ik zit ook met 5000 euro schulden. Mijn mama steunt me wel, gelukkig. Ik kom er wel, met vallen en opstaan.”*

Een derde: negatief toekomstperspectief

“Mijn leven is een ramp. Slechte herinneringen. Ofwel ben ik het goede vergeten. Ik ben nog nooit gelukkig geweest, en zal dit nooit zijn. Er is toch niemand die voor me klaarstaat.”

Bevindingen: na de uitstroom (n=58)

footer

Drie typologieën typeren de transitieperiode:

Typologie 1 (n=17) = 'Those moving on' (Stein, 2006)

TOEKOMSTPERSPECTIEF EERSTE ONDERZOEKSFASE	TRANSITIEPERIODE
Positief, zonder moeilijkheden	<p>Logisch vervolg: <i>"Ik studeer verder, ik zit op kot. Eigenlijk is er niet zoveel veranderd ten opzichte van twee jaar terug. Het echte leven moet nog beginnen he, eens ik werk heb."</i></p>
Positief, maar wel hindernissen, evenwel van voorbijgaande aard	<p>Partner of vast werk = sleutel(s) tot succes: <i>"Door mijn huidige vriend te leren kennen, heb ik echt stabiliteit in mijn leven. Hij doet me stralen en wijst me naar de toekomst vol mogelijkheden."</i></p> <p><i>"Ik ben ervan overtuigd dat het dankzij mijn werk is dat ik ben zoals ik nu ben. Ik heb een deftig loon, leuke job, toffe collega's. Ik had dat nooit durven dromen, ik vond mezelf altijd dom."</i></p>

TYOLOGIE 2 en 3: ervaren moeilijkheden tijdens de transitie (n=41)

=> *3 niveaus van barrières:*

Relationeel (kapstok): vb. (1) negatieve ervaringen met liefdesrelaties
(2) deprivatie van positieve relaties

Maatschappelijk: werkloosheid, stigma, gebrekkige huisvesting,...

Individueel: laag zelfbeeld, depressieve gevoelens, drugafhankelijkheid,...

Verschil tussen typologie 2 en 3: omgaan met de moeilijkheden

TYPOLOGIE 2 (N= 32)	TYPOLOGIE 3 (N=9)
Cognitief: - 'Het kon erger' - Relativeren en normaliseren	Cognitief: - 'ik verdien het' (self-blame) - verdringing en taboeïsering
Gedragmatig: - moeilijkheden aanpakken	Gedragmatig: - moeilijkheden niet aanpakken

Typologie 2 (n=32) = “Survivors” (Stein, 2006)

TOEKOMSTPERSPECTIEF EERSTE ONDERZOEKSFASE	TRANSITIEPERIODE: omgaan met de moeilijkheden
Positief, zonder moeilijkheden	<p>Intrinsieke motivatie: <i>“Vroeger waande ik me superman. Ik dacht dat niets me zou overkomen. Niet dus. Het is belangrijk om niet bij de pakken te blijven zitten en direct actie te ondernemen.”</i></p>
Positief, maar wel hindernissen, evenwel van voorbijgaande aard	<p>Intrinsieke motivatie + sociaal kapitaal (informeel sociaal netwerk): <i>“Mijn moeder speelt een belangrijke rol in het doorbreken van mijn up en down leven. Zij zorgt ervoor dat ik mezelf een spiegel voor hou.”</i></p>
Negatief	<p>Sociaal kapitaal: BJB-begeleider: <i>“Zonder BZW? Ik denk dat ik nu onder een brug zou slapen. Ook het feit dat ze [IB] mij geholpen heeft om de slechte band met mijn ma een plaats te geven, betekent veel voor mij.”</i></p>

Componenten van een kwaliteitsvolle begeleider:

1) Aanwezigheid van een vertrouwelijke relatie

Betrouwbaarheid = dé kwaliteit van een gesprekspartner, dus ook van een hulpverlener

Hoe? Door vertrouwelijk om te gaan met (gevoelige) informatie

2) Onvoorwaardelijke acceptatie

Volwaardige gesprekspartner, inspraak en participatie (!)

Niet 'zagen', controleren en sanctioneren

Kansen bieden: vallen en opstaan toelaten

3) Flexibiliteit

Tijd vrijmaken op momenten dat de jongeren dit nodig achten

Samen dingen doen ≠ kennis verspreiden

Outreachend werken (!!)

Typologie 3 (n=9) = “strugglers” (Stein, 2006)

TOEKOMSTPERSPECTIEF EERSTE ONDERZOEKSFASE	TRANSITIEPERIODE: omgaan met de moeilijkheden
Positief, maar wel hindernissen, evenwel van voorbijgaande aard	Wenen en opzetten van een masker; druggebruik: <i>“Als ik bij vrienden ben: pokerface. Ja, echt, niemand ziet aan mij dat ik eigenlijk diep ongelukkig ben.”</i>
Negatief	Automutilatie of wenen; druggebruik: <i>“Krassen is een manier om mij minder onzichtbaar, onbestaand en ongewenst te voelen.”</i> <i>“Door drugs te gebruiken, kan ik het leven nog enigszins aan.”</i>

Praten over moeilijkheden? NEEN

“Ik ben 20 nu en heb deze problemen al jaren. Ik wil en kan er met niemand over praten.”

“Ik heb mijn verhaal al zoveel verteld en ze ([hulpverleners] luisteren toch niet. Ofwel staren ze voor zich uit, waardoor ge weet dat ze niet luisteren, maar enkel doen alsof. Ofwel hebben ze een kant-en-klare oplossing waar ik niet mee eens ben.”

Conclusie

---

footer

Een bijzondere groep?

Hun beleving is bijzonder, maar niet uniek

De minderheid van de jeugdzorgverlaters is ‘maatschappelijk kwetsbaar’

Het belang van intrinsieke motivatie en sociale steun

Kwaliteit van de sociale binding > loutere aanwezigheid

Beleid

Subsidiariteit ⇔ perspectief van de jongeren

Legitimatieclash:

- Evidence-based werken (onderzoek & beleid) ⇔ relationele aspect (jongeren)

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

Aanbevelingen

footer

Praktijk

- Klimaat: ↑ dialoog (!!) en sterktegerichte benadering
- *Vorbereitung:*
  - Praktische voorbereiding
    - Samen dingen doen
  - Sociale & emotionele ondersteuning
    - Informeel netwerk herstellen, uitbreiden en bestendigen
    - Verwerking van het verleden
- => 'band' met de hulpverlener is noodzakelijk: matching?
- *Transitie:* 'In beeld blijven' van de hulpverlener (nazorg)

research

publications

consultancy

conferences

Beleid

- ↑ aandacht:
  - 2.0 aanpak IJH (2016)
  - Actieplan jongvolwassenen (2017)
- Inclusieverhaal!

Meer lezen?

footer

- Van Audenhove, S. & Vander Laenen, F. (2010). Eindelijk vertrokken? Jongeren uit de bijzondere jeugdbijstand op weg naar volwassenheid. *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, 11, 227-235.
- Van Audenhove, S. & Vander Laenen, F. (2011). Zorg voor de toekomst: jongeren uit de bijzondere jeugdzorg in de overgang naar volwassenheid. *Vlaams Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 30, 16-28.
- Van Audenhove, S. & Vander Laenen, F. (2014). Het toekomstperspectief van jeugdzorgverlaters in Vlaanderen. *Orthopedagogiek: onderzoek en praktijk*, 53, 262-277.
- Van Audenhove, S. & Vander Laenen, F. (2014). Transition secured? De beleving van jongeren die de bijzondere jeugdzorg verlaten. In: L. Pauwels & G. Vermeulen (Eds.), *Update in de Criminologie* (pp. 278-303). Antwerpen, Maklu.
- Van Audenhove, S. & Vander Laenen, F. (2015). Future expectations of young people leaving youth care in Flanders: the role of personal and social capital in coping with expected challenges. *Child and Family Social Work*, x, xx-xx. (Early view: published online ahead of the online publication of the journal issue). Online te raadplegen: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cfs.12233/abstract>
- Van Audenhove, S. (2015). 'If the youth care worker had called at least it would show she cared'. Youngsters on the importance of care (pp. 353-372). In: Christiaens, J. (Ed.), *It's for your own good. Researching youth justice practices*. Brussel, VUB Press.
- Van Audenhove, S. (2015). De beleving van jeugdzorgverlaters vóór en tijdens de transitieperiode. In K. De Vos, H. Grymonprez, D. Kerger, G. Roets, R. Roose & P. Verstraete (Eds.), *+ 18, Handboek Integrale Jeugdhulp, cahier 5*, Brussel: Politeia.
- Gepubliceerd doctoraat: Van Audenhove, S. (2016). *De overgang naar volwassenheid: belevingsonderzoek bij jongeren die de bijzondere jeugdbijstand verlaten*. De Haag: Boom Uitgeverij.

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

Vragen/opmerkingen?

footer

research

publications

consultancy

conferences

Institute for
International Research on Criminal Policy
Ghent University

www.ircp.org

Sharon Van Audenhove
+32 9 264 84 23
Sharon.VanAudenhove@UGent.be

www.ircp.org

Contact

Sharon Van Audenhove

t. +32 9 264 84 23

f. +32 9 264 69 71

Sharon.VanAudenhove@UGent.be

IRCP

Ghent University

Universiteitstraat 4

B – 9000 Ghent